

**EÉNJARIGE KOOPLEIDING LERAAR PEDAGOGIEK
VOOR HBO- EN WO-BACHELORS (60 STUDIEPUNTEN)**

STUDIEHANDLEIDING VOOR STUDENTEN

2016-2017

September 2015

Inhoudsopgave

Vooraf	3
Toelating	4
Uitgangspunten van de opleiding	5
Periodes	9
Bouwstenen van de opleiding	11
Beoordeling en studieadvies	13
Roosters	13
Studiebelasting	13
Literatuur	14

Vooraf

Deze handleiding geeft het overzicht van het programma van de éénjarige kopopleiding tot tweedegraads leraar Pedagogiek in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). De kopopleiding Pedagogiek omvat 60 studiepunten.

Je vindt in deze handleiding onder meer informatie over de toelating tot de kopopleiding, de opzet, de competenties die je tijdens de opleiding ontwikkelt, de verschillende bouwstenen van het programma, het werkplekleren, de begeleiding, de beoordeling en het rooster.

De informatie in deze handleiding is bedoeld om je een eerste indruk van de kopopleiding te geven.

We wensen je veel succes met je opleiding.

Namens het opleidingsteam,

Fransje Damen

Coördinator lerarenopleiding en kopopleiding pedagogiek

Email: f.a.s.damen@hva.nl

Telefoon: 06 21156563

Toelating

De kopopleiding is een éénjarige opleiding, bedoeld voor studenten die onlangs een driejarige WO-bachelor of een vierjarige HBO-bachelor in één van de onderstaande vakken met succes hebben afgerond. Zie het schema hieronder.

Hbo-bachelor	Wo-bachelor	Bevoegdheid via kopopleiding
Pedagogiek Sociaal Pedagogische Hulpverlening	Pedagogiek	Leraar Pedagogiek

Een student van de kopopleiding heeft de vakinhoud (bijna) volledig en voldoende afgesloten. De lerarenopleidingen laten alleen studenten toe tot de kopopleiding indien zij in het bezit zijn van een HBO- respectievelijk WO-bachelor getuigschrift of een eerder behaald gelijkwaardig diploma.

Voorafgaand aan de definitieve toelating tot de kopopleiding dient de student:

- **zich te hebben aangemeld bij studielink**
- **een kopie van zijn diploma en identiteitsbewijs ingeleverd te hebben bij de coördinator van de kopopleiding Fransje Damen (f.a.s.damen@hva.nl).**

Eénmaal toegelaten geeft de hogeschool een verklaring van toelating tot de kopopleiding af. DUO voert hierover de controle uit. De student staat tijdens de kopopleiding ingeschreven en betaalt het daarvoor verschuldigde collegegeld van €1951,-.

Uitgangspunten van de opleiding

Een praktijkopleiding

Werken in het onderwijs en leren worden met elkaar gecombineerd. Wat de student in de opleiding leert wordt zo veel mogelijk afgestemd op je werk in de school. De school biedt je de ruimte om te groeien in het beroep van leraar¹, zorgt voor adequate begeleiding en biedt je de gelegenheid om te werken aan opdrachten voor je opleiding.

Stages voor de kopopleiding Pedagogiek vinden alleen plaats op een ROC/MBO Zorg en Welzijn, niveau 2, 3 en 4. Je gaat zelf op - zoek naar een stageplek. Zodra je inschrijving helemaal rond is, kun je naar een stageschool zoeken. Deze dient nog wel goed gekeurd te worden door de opleiding. Je kunt hierover contact opnemen met Fransje Damen (f.a.s.damen@hva.nl).

Het overgrote deel van de stagescholen vergoedt de stage niet. Neem in geval van vragen contact op met ons stagebureau: stage-pedagogiek@hva.nl.

Een competentiegerichtte opleiding

Onder een competentie verstaan we een beschrijving van gedrag dat laat zien dat je in staat bent om benodigde kennis, vaardigheden en houding in kenmerkende beroepssituaties te integreren. Op basis van de *Wet op de Beroepen in het onderwijs* (wet BIO) is vastgesteld welke bekwaamheidseisen gesteld worden aan elke docent in het VO/MBO (zie <http://www.onderwijscooperatie.nl/>). Hieronder volgen de zeven competenties waar het om gaat.

1. *Interpersoonlijk competent*

Kern: de leraar zorgt ervoor dat er in de groepen leerlingen waarmee hij werkt, een prettig leef- en werkklimaat heerst. Hij geeft op een goede manier leiding, scheidt een vriendelijke en coöperatieve sfeer en brengt een open communicatie tot stand.

2. *Pedagogisch competent*

¹ In deze tekst wordt omwille van de leesbaarheid consequent de mannelijke vorm ("de student", "de leraar", "de docent", "hij", "zijn", "hem" etc.) gebruikt waar zowel mannen als vrouwen zijn bedoeld.

Kern: de leraar begeleidt en ondersteunt zijn leerlingen in hun ontwikkeling tot zelfstandige en verantwoordelijke personen. Hij zorgt voor een veilige leeromgeving in zijn groepen en lessen.

3. *Vakinhoudelijk en didactisch competent*

Kern: de leraar zorgt ervoor dat zijn leerlingen zich de basiskennis en principes van het schoolvak eigen maken en vertrouwd raken met de wijze waarop deze kennis in het dagelijkse leven en in de wereld van hun toekomstige werk wordt gebruikt. Hij ontwerpt een krachtige leeromgeving in zijn groep en in zijn lessen.

4. *Organisatorisch competent*

Kern: de leraar zorgt ervoor dat zijn werk en dat van zijn collega's op school goed op elkaar zijn afgestemd. Hij draagt bij aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.

5. *Competent in het samenwerken met collega's*

Kern: De leraar stemt zijn werk af met dat van zijn collega's op school. Hij draagt bij aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op zijn school en aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.

6. *Competent in het samenwerken met de omgeving*

Kern: de leraar onderhoudt contacten met de ouders of verzorgers van de leerlingen. Hij werkt mee aan een goede samenwerking van zijn school met andere instellingen, stage- en leerbedrijven

7. *Competent in reflectie en ontwikkeling*

Kern: de leraar zorgt ervoor dat hij zich voortdurend verder ontwikkelt en aan zijn verdere professionalisering werkt. Hij denkt geregeld na over zijn beroepsopvattingen en weet goed wat hij belangrijk vindt in zijn leraarschap en van welke waarden, normen en onderwijskundige opvattingen hij uitgaat.

Leren dat gericht is op de ontwikkeling van competenties heeft drie belangrijke kenmerken. Dit leren is:

- *Persoonlijk en zelfgestuurd*

Competenties kunnen niet van de één op de ander worden overgedragen. Je kunt informatie krijgen over de competentie van iemand anders, maar je kunt nooit competenties van een ander overnemen of imiteren. Je kunt de kunst wel afkijken, maar uiteindelijk maak je er, in combinatie met je eerder verworven competenties, je eigen competenties van. Tijdens je opleiding leg je je leerdoelen vast, aan welke competenties je werkt en wat je gaat doen om die competenties te verwerven.

- *Praktijkgericht*

De school is de beste plek om je voor te bereiden op het docentschap. De context van het werkplekleren plaatst de aankomende docent in een authentieke werksituatie, die op realistische wijze uitnodigt tot competentieontwikkeling.

- *Gezamenlijk*

Het delen van ervaringen met anderen scherpt het eigen denken en handelen. Dan hebben we het bijvoorbeeld over het verzamelen van feedback van andere (aankomende) docenten, over vragen stellen, uitdagingen aangaan en daarover rapporteren.

Portfolio

Tijdens de kopopleiding werk je aan je portfolio waarin je gaandeweg de volgende componenten uitwerkt:

- Een *competentieprofiel* waarin je aangeeft hoe je je ontwikkelt met betrekking tot de competenties. De leerdoelen zoals opgesteld in periode 1 of 2 zijn daarbij richting gevend.
- *Bewijzen*: Je levert in je portfolio bewijzen om je competenties aan te tonen. Je boekstaft welke prestaties je hebt geleverd en welke producten je hebt gemaakt in het kader van de opleiding. Tevens neem je feedback op die je van medestudenten, (werkplek)begeleiders en opleiders op die producten en prestaties hebt ontvangen. Je geeft aan wat het werken aan de producten en prestaties je heeft opgeleverd bij het ontwikkelen van je competenties. Bewijs kan voorts bestaan uit: (gereconstrueerd) lesmateriaal, verslagen van videoreflectiegesprekken, lesvoorbereidingen, 360-graden-feedback, toetsmateriaal dat je hebt ontworpen, etc.
- *Leerdoelen. Aan de hand van je leerdoelen* beschrijf je op welke competenties je in de komende periode de nadruk legt en wat je concreet gaat doen om aan je competenties en leervragen te werken. Je maakt in de loop van de opleiding minimaal drie keer een verslag van je leerdoelen: aan het eind van periode 1, aan het eind van periode 2 en aan het eind van je opleiding.

Je mentor begeleidt je gedurende het opleidingsjaar bij je werk aan je portfolio. Eind januari komt de mentor op stagebezoek voor een tussentijdse beoordeling. Tijdens dit bezoek zal er een lesobservatie plaats vinden waarna het gesprek plaats vindt. In dit gesprek toon je aan dat je bekwaam bent om als Leraar in Opleiding (LIO-er) verder te gaan (de z.g. bekwaamheidsproef op niveau 2). Eind mei vraag je via je mentor een assessment (de z.g. bekwaamheidsproef op niveau 3) aan om jouw startbekwaamheid als leraar aan te tonen.

Periodes

De kopopleiding duurt één jaar en is ingedeeld in vier blokken van 10 weken / 2 semesters.

BLOK 1A	BLOK 1B	BLOK 2A	BLOK 2B
Didactiek Training <i>Ects 3</i> <i>Toets: schriftelijk</i>	De docent als coach Training <i>Ects 3</i> <i>Toets: mondeling</i>	Assessor in het MBO Training <i>Ects 3</i> <i>Toets: schriftelijk</i>	De docent als onderzoeker van de praktijk Training <i>Ects 5</i> <i>Toets: schriftelijk</i>
De veilige klas Training <i>Ects 3</i> <i>Toets: mondeling</i>	Ontwerpen met oog voor verschil Training Ects 4 Toets: schriftelijk	Een krachtige (ICT)leeromgeving Training Ects 4 Toets: mondeling	Innovatief werken binnen een team Training Ects 2 Toets: mondeling
PPO 1A Training Intervisie <i>Opdracht: stagewerkplan</i>	PPO 1B Training Intervisie <i>Opdracht: voorbereiden BP2</i>	PPO 2A Training Intervisie <i>Opdracht: Voorbereiden BP3</i>	PPO 2B Training Intervisie <i>Ects 3</i> <i>Toets: mondeling BP 3</i>
Werkpleklers 1A Praktijk <i>Opdracht: stagewerkplan</i>	Werkpleklers 1B Praktijk <i>Ects 15</i> <i>Toets: schriftelijk (portfolio) en mondeling (tussentijds - evaluatiegesprek)</i>	Werkpleklers 2A Praktijk <i>Opdracht: voorbereiden portfolio</i>	Werkpleklers 2B Praktijk <i>Ects 15</i> <i>Toets: schriftelijk (portfolio) en mondeling (eindevaluatiegesprek)</i>

Blok 1 & 2 Semester 1

Op je stageschool voer je oriënterende taken uit om in kaart te brengen hoe een school functioneert. Snel zal je ook al (gedeeltes) van lessen en andere lesactiviteiten gaan verrichten. In de bijeenkomsten op de HvA staat het leren lesgeven centraal. Je werkt

toe naar een eerste versie van je leerdoelen. Daarin leg je vast wat je in het vervolg van je opleiding gaat leren en wat je gaat doen om het te leren.

Aan het eind van periode 2 bevat je portfolio een eerste versie van je competentieprofiel met bijbehorende bewijzen. Aan het einde van periode 2 wordt beoordeeld of je LIO bekwaam bent. Deze beoordeling wordt gedaan op basis van de beoordeling van het werkplekleren en de stand van zaken in het portfolio. Dat gebeurt aan de hand van Bekwaamheidsproeve 2, die afgenomen wordt door de werkplekbegeleider en de mentor.

In de bijeenkomsten op de HvA staat de deelnemer van het MBO centraal. Je maakt er kennis met theorie over opvoeden, leren en onderwijzen, motivatie, omgaan met verschillen tussen leerlingen, het coachen van leerlingen etc.

Onder begeleiding van je mentor werk je aan je portfolio.

Blok 3 & 4 Semester 2

Tijdens deze periode geef je op de werkplek zelfstandig les en werk je ook aan de andere competenties die indirect met les geven te maken hebben (mentor-gesprekken met leerlingen, ouders, overleg met collega's binnen en buiten de school, enz.). Je maakt een overgang van het verzorgen van directe instructie naar activerende didactiek. In de bijeenkomsten op de HvA staat een krachtige leeromgeving, de docent als onderzoeker en het toetsen van competentiegericht onderwijs centraal.

In de bijeenkomsten op de HvA werk je primair aan je eigen specifieke leervragen. Aan het eind van deze periode leg je bekwaamheidsproef 3 af die wordt beoordeeld door twee onafhankelijke assessoren.

Bouwstenen van de opleiding

De kopopleiding bestaat uit de volgende bouwstenen:

Werkplekleren

De beste plaats om je voor te bereiden op het docentschap is de school zelf. Het werkplekleren omvat meer dan een traditionele stage. Het gaat om een brede competentieontwikkeling en niet alleen om het 'oefenen' in lesgeefvaardigheden. Als je optimaal van je werkervaringen wilt leren, dan lukt dat het best wanneer je er op een goed gestructureerde manier bij stil staat en je ervaringen deelt met medestudenten en begeleiders. Zowel je werkplekbegeleider als je mentor zullen je hiertoe veelvuldig uitnodigen.

Het werkplekleren vindt bij voorkeur plaats in een opleidingsschool of samenwerkingschool van de HvA. De school is een ROC. Het werkplekleren begint in september 2015 en duurt het gehele verdere opleidingsjaar. In semester 1 ben je minimaal 4 dagdelen per week op de stageschool, in semester 2 minimaal 6 dagdelen. In principe kun je op dinsdag, donderdag en/of vrijdag naar de stageschool. Zie voor meer informatie de stagegids voor de kopopleiding.

Persoonlijke en professionele ontwikkeling (PPO)

Wekelijks zijn er PPO-bijeenkomsten. De mentor begeleidt je bij het werk aan je portfolio. Met het oog op de werkplekbegeleiding leer je in de deze bijeenkomsten op een gestructureerde manier te reflecteren op je ervaringen op de werkplek. Daartoe organiseert de mentor tijdens deze bijeenkomsten o.m. collegiale consultatie en intervisiegesprekken. Verder is er in deze bijeenkomsten gelegenheid om vaardigheden te oefenen die je nodig hebt bij het werkplekleren, zoals bijvoorbeeld observatietechnieken, feedback geven en ontvangen, gesprekstechnieken, intervisie, etc.

Vakdidactiek

Bij vakdidactiek gaat het om de vakspecifieke kanten van het lesgeven. Hierbij gaat het om het vertalen van de vakkennis die je in je bacheloropleiding hebt verworven naar het MBO. Het gaat dan om vragen als:

- Hoe introduceer je onderwerp x zo dat je de leergierigheid van de leerling prikkelt?
- Hoe presenteer je onderwerp x op een voor leerlingen begrijpelijke manier?
- Welke werkvormen / taken passen bij de doelen, de inhoud en de leerlingen?
- Het inzetten van activerende werkvormen.
- Het werken in een onderwijsorganisatie.

Naarmate het opleidingsjaar vordert ontstaat er gaandeweg meer ruimte voor het werken aan eigen leervragen. Opleiders en studenten spreken in onderling overleg af hoe en wanneer die leervragen een plek krijgen op de agenda van deze bijeenkomsten

E-learning

De kopopleiding wordt ondersteund met een elektronische leeromgeving DLWO (Digitale Leer en Werk Omgeving) waar de student informatie over de opleiding, aankondigingen, documenten etc. kan vinden.

Naast de functie van naslagwerk, kan DLWO ook gebruikt worden voor groepjes die met elkaar moeten samenwerken bij bijvoorbeeld de uitwerking van casussen.

Naast teksten kan dat gebeuren via afbeeldingen, geluid, film, enzovoorts. Mogelijk kunnen zo ook diverse stage-ervaringen met elkaar uitgewisseld worden. Bij PPO zal ook op verschillende manieren gebruik worden gemaakt van DLWO.

Via DLWO werkt de student met een (digitaal) portfolio van de HvA. Daarin worden zoveel mogelijk bewijsstukken verzameld van de vorderingen in de diverse competenties, te gebruiken bij de verschillende afsluitingen per periode. In het PPO wordt je aangeleerd hoe je dit kan gebruiken en hoe het toegankelijk gemaakt kan worden voor de diverse begeleiders op school en de opleiding.

Beoordeling en studieadvies

De kopopleiding kent de volgende beoordelingsmomenten:

- Aan het eind van periode 2 geven de mentor en de werkplekbegeleider een go/no go voor het zelfstandig lesgeven (de LIO-fase).
- Op het moment dat je je daarvoor klaar acht, sluit je de opleiding af met een eind-assessment op basis van je eindportfolio. Deze wordt beoordeeld door twee onafhankelijke assessoren.

Roosters

De lesdagen voor de kopopleiding zijn op de maandag en de woensdag. De tijden worden bekend gemaakt zodra de roosters bekend zijn. Het streven is om de studenten op één dag alle lessen aan te bieden.

Studiebelasting

De kopopleiding beslaat in totaal 1680 uur. Deze 1680 uur studiebelasting wordt (na aftrek van de vakantieweken) in 42 weken gerealiseerd. Dit komt neer op een studiebelasting van gemiddeld 40 uur per week. In de opleiding wordt onderscheid gemaakt tussen instituuts-activiteiten en werkplekleren. De studielast voor de kopopleiding is gelijkelijk verdeeld: gemiddeld 20 uur per week instituutsactiviteiten en 20 uur per week werkplekleren. Onder instituutsactiviteiten wordt verstaan: de instituutsbijeenkomsten (seminars, metawerk, vakdidactiek) en zelfstudie (waaronder het voor- en nabereiden van seminars, metawerk en vakdidactiek en het werken aan de casussen). De studiebelasting van het portfoliowerk valt onder het werkplekleren. De studielast wordt uitgedrukt in ECTS-punten (ECTS = European Credit Transfer System), waarbij 1 ECTS-punt gelijk staat aan 28 uur studiebelasting. De kopopleiding omvat in totaal 60 ECTS-punten (= 1680 uur), waarvan 30 ECTS-punten voor het werkplekleren en 30 ECTS-punten voor instituutsactiviteiten. Voor het totaal geldt dat de tijdsduur en de totale tijdsinvestering afhankelijk is van de eigen mogelijkheden, de mate van zelfdiscipline en de competenties waaraan gewerkt moet worden.

Literatuur

Verplichte literatuur voor semester 1A

- Ebbens, S. & Ettehoven, S. (2013). Effectief leren. Groningen/Houten: Noordhoff (derde druk)
- Ebbens, S. & Ettehoven, S. (2013). Samenwerkend leren. Groningen/Houten: Noordhoff (derde druk)
- Kralingen van, R. & Geerts, W. (2012). Handboek voor Leraren. Uitgeverij Coutinho.
- Marzano, R. & Miedema, W. (2013). Leren in 5 dimensies. Assen: Van Gorcum (zesde druk)
- Nelis, H. & Sark van, Y. (2014). Puberbrein binnenstebuiten. Kosmos uitgevers.
- Aanvullende bestanden en/of artikelen via de Digitale Leer -en Werk Omgeving (DLWO).

Aanbevolen literatuur

- Blokker, N. & Kok, C. (2011). Het komt wel goed, juf! Amsterdam: Uitgeverij Muntinga.
- Dirkse-Hulscher, S. & Talen, A. (2007). Het groot werkvormenboek. Den Haag: Academic Service.
- Highmore Sims, N. (2007). Workshops. Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Kaufman, L. & Ploegmakers, J. (2010). Het geheim van de trainer. Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Konig, A. (2008). In gesprek met de leerling. Houten: Noordhoff.
- Tressel, J. (2012). De beroepsbekwame mentor. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Remmerswaal, J. (2013). Handboek groepsdynamica. Amsterdam: Uitgeverij Boom Nelissen (elfde herziene druk).
- Winkels, J. & Hoogeveen, P. (2014). Het didactisch werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk. Assen: Van Gorcum (elfde druk).
- Galan, K. de (2011). Trainen. Amsterdam: Pearson Education Benelux (tweede druk)

N.B. Afhankelijk van het vak kan de vakdidacticus verdere literatuur voorschrijven.